

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fondernas gemensamma riktlinjer för vilka tillgångar som fondmedel inte bör placeras i

1 Bakgrund

AP-fondernas verksamhet regleras i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fondslagen). Den 1 januari 2019 träder ett antal förändringar till AP-fondslagen i kraft (Lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder) bland annat innebärande att Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna (AP-fonderna) ska förvalta fondmedlen på ett föredömligt sätt genom ansvarsfulla investeringar och ansvarsfullt ägande. Vid förvaltningen ska särskild vikt fästas vid hur en hållbar utveckling kan främjas utan att det görs avkall på det övergripande målet (4 Kap. 1§) om avkastning och risk. AP-fonderna ska samverka för att uppnå målet om föredömlig förvaltning (4 Kap. 1a§). Samverkan ska åtminstone omfatta att AP-fonderna tar fram:

1. en gemensam värdegrund för förvaltningen av fondmedlen
2. gemensamma riktlinjer för redovisning av hur målet har uppnåtts
3. gemensamma riktlinjer för vilka tillgångar som fondmedel inte bör placeras i

I propositionen 2017/18:271 *Ändrade regler för Första – Fjärde AP-fonderna* konstateras att ”De gemensamma riktlinjerna bör kunna ge uttryck för på vilka grunder placering i tillgångar inte bör ske, t.ex. efterlevnaden av de internationella konventioner som Sverige har undertecknat och uppfyllelsen av de svenska miljömålen eller i övrigt främjandet av en hållbar utveckling. Det gäller såväl inför en placering i som vid försäljning av tillgångar. Första – Fjärde AP-fonderna kan också stanna kvar som ägare i ett företag, trots att företaget inte lever upp till ställda krav, med målsättningen att försöka påverka det företaget i den riktning som fonderna bedömer är önskvärd.” (sid 28). ”De gemensamma riktlinjerna hindrar inte att var och en av Första – Fjärde AP-fonderna tar fram egna riktlinjer för vilka tillgångar som fondmedel inte bör placeras i.” (sid 29).

2 Konventionsgrund

I den av AP-fonderna framtagna gemensamma värdegrunden konstateras att legalitetsprincipen medför att AP-fonderna ska beakta de internationella konventioner som Sverige har ratificerat och de internationella överenskommelser som Sverige ställt sig bakom. Dessa utgör därför grunden för bedömningen av vilka tillgångar som fondmedlen inte ska placeras i. Internationella konventioner är i de flesta fall skrivna för att reglera hur stater ska agera och är inte avsedda att direkt reglera bolags verksamhet. Detta medför ett tolkningsutrymme rörande bolags kränkningar av konventioner. En AP-fond måste därmed göra tolkningar om ett bolag har medverkat till kränkning av en enskild konvention. En AP-fonds beslut om att inte tillåta investeringar i vissa tillgångar med hänvisning till konventionsgrund benämns som exkludering. En exkludering innebär att en AP-fond väljer att inte tillåta en investering av andra skäl än finansiella.

Genom att AP-fondernas exkluderingar knyts till internationella konventioner och genom att AP-fonderna samarbetar med andra intressenter och ägare i samma syfte blir AP-fonderna en

del av en internationell samverkan som bidrar till att den internationella finansmarknaden aktivt arbetar emot kränkningar av konventioner. Därigenom ges konventionerna en ökad betydelse.

AP-fonderna utgår från att alla konventioner som Sverige har ratificerat ska betraktas som lika viktiga och därmed ska följas. Utgångspunkten har stöd i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, som poängterar att de mänskliga rättigheterna är universella och odelbara, hänger ihop och inte ska rangordnas inbördes.

AP-fonderna anser att bolagen har ansvar att inte medverka till att internationella konventioner överträds, oaktat om konventionerna är riktade till stater, enskilda eller till bolag respektive organisationer. Ansvaret gäller oavsett om de länder där bolagen verkar har ratificerat konventionerna eller har svagare lagstiftning.

3 Rekommendationer att exkludera bolag som medverkat till kränkning av konventioner

I de fall AP-fonderna anser att det är möjligt att påverka bolag i en önskvärd riktning, genom dialog, kan AP-fonderna fortsätta att äga bolaget trots att det medverkat till brott mot någon konvention. Bland annat i syfte att samverka när det gäller dialoger som syftar till att påverka sådana bolag har AP-fondernas etikråd (Etikrådet) bildats. Dialogerna förs av Etikrådet på AP-fondernas uppdrag och, när så bedöms lämpligt, i samarbete med andra aktörer.

Etikrådet kan rekommendera att AP-fonderna exkluderar bolag som medvetet medverkar till att en internationell konvention som Sverige har ratificerat kränks. Det kan ske om Etikrådet bedömer att en fortsatt dialog med bolaget inte kommer att leda till positiva förändringar eller om dialogen pågått i fyra år utan signifikanta framsteg. Etikrådet ska ta hänsyn till om ett bolag gjort sig skyldigt till medvetna och systematiska kränkningar av konventionen. Detta ska bedömas som allvarligare än enstaka händelser. Etikrådet har också möjlighet att rekommendera exkludering av bolag – utan föregående dialog – i sådana fall där Etikrådet bedömer att en dialog med bolaget inte har förutsättningar att leda till förbättringar.

Etikrådet ska åtminstone en gång per år göra en uppföljning av samtliga bolag där Etikrådet har rekommenderat en exkludering. I en sådan uppföljning har Etikrådet möjlighet att ändra den tidigare rekommendationen om omständigheterna föranleder detta.

Envar av AP-fonderna tar ställning till Etikrådets rekommendationer och beslutar om exkluderingar. Detta utesluter inte att AP-fonderna själva eller tillsammans med andra, kan exkludera andra bolag än de som Etikrådet har rekommenderat.

4 Analys av konventioner som syftar till avveckling av vissa produkter eller verksamheter

Internationella konventioner kan syfta till att vissa produkter eller verksamheter ska begränsas i användning, omfattning eller spridning, eftersom de, till exempel, anses hälsovådliga eller att de har en allvarlig påverkan på grundläggande mänskliga rättigheter. Samtidigt kan dessa produkter vara tillåtna att tillverka och verksamheter att bedriva enligt länders, som ratificerat konventionen, gällande lagar och regler.

AP-fonderna kan be Etikrådet bistå med faktabaserat analysstöd av dessa konventioner. Detta i syfte att underlätta respektive AP-fonds bedömning om konventionens syfte och karaktär, en bedömning som kan leda till ett avstående från att investera i bolag inom vissa sektorer. Eventuella ställningstaganden ankommer på envar av AP-fonderna.

5 Transparent redovisning av innehav

Varje halvår ska envar av AP-fonderna på respektive webbplats publicera en lista på de innehav som fonden har. Listan bör publiceras i samband med att års- respektive halvårsredovisningarna publiceras.

Etikrådets rekommendationer om exkludering ska, inklusive skälen för dessa, publiceras på Etikrådets webbplats. Envar av AP-fonderna ska på respektive webbplats publicera vilka tillgångar som har exkluderats.